

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Διεθνές Δίκαιο

Κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου

Παναγιώτης Γρηγορίου

Τμήμα Κοινωνιολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου

Ο χάρτης των Η.Ε. αποτελεί θεμέλιο του νέου διεθνούς δικαίου, απαγορεύει την παράνομη χρήση βίας, εξαγγέλει τις αρχές της εδαφικής ακεραιότητας και πολιτικής ανεξαρτησίας και προβλέπει συνεργασίες στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της οικονομικής ανάπτυξης κ.λπ. Προβλέπεται η κωδικοποίησή του. Η επιτροπή του διεθνούς δικαίου που έχει συσταθεί για τον λόγο αυτό, αποτελείται από μέλη που εκλέγονται από την Γ.Σ. των Η.Ε. για πενταετή θητεία και έχουν πραγματοποιήσει μέχρι στιγμής την κωδικοποίηση:

- του δικαίου της θάλασσας (Γενεύη 1958)
- του δικαίου των διπλωματικών και προξενικών σχέσεων (1961 και 1963 αντίστοιχα)
- το δίκαιο των συνθηκών (Βιέννη 1969)
- το δίκαιο της διαδοχής κρατών

Στο άρθρο 13 του χάρτη του Ο.Η.Ε. προβλέπεται ότι η Γ.Σ. πρέπει να ενθαρρύνει την προοδευτική ανάπτυξη και την κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου. Έτσι το 1946 με το ψήφισμα 94 ίδρυσε την Επιτροπή για την προοδευτική ανάπτυξη και την κωδικοποίησή του. Η ακολουθούμενη μεθοδολογία για την επίτευξη του στόχου, έγινε αντικείμενο συζητήσεων και αντεγκλήσεων π.χ. η Βρετανία θεώρησε ότι η μέθοδος της διεθνούς συμφωνίας ήταν κατάλληλη μόνο για την προοδευτική ανάπτυξη και όχι για την κωδικοποίησή του, η Σοβιετική Ένωση ότι αυτή είναι η μόνη μέθοδος που εκπληρώνει τους δύο στόχους, η Ολλανδία ότι ο συνδιασμός των μεθόδων της διεθνούς συμφωνίας και της επιστημονικής είναι η καταλληλότερη και η Σουηδία απέρριψε κάθε ιδέα κωδικοποίησης υποστηρίζοντας ότι και η επιστημονική μέθοδος αποτελεί ουσιαστικά μια συμφωνία (συμβιβασμό). Η

κωδικοποίηση αναφέρεται στην ακριβή διατύπωση και συστηματοποίηση (σε τομείς που υπάρχει πλούτος πρακτικών εφαρμογών) και η προοδευτική ανάπτυξη στην σύνταξη διεθνούς συμφωνίας για ένα θέμα το οποίο δεν έχει ρυθμιστεί ακόμα από το διεθνές δίκαιο. Η διάκριση συνάντησε και τις αντιδράσεις πολλών μελών της επιτροπής, σε μια σειρά δράσεων (διεθνής ποινική δικαιοδοσία, ορισμός της επίθεσης επιφυλάξεις σε πολυμερείς συνθήκες), δεν έδρασε κωδικοποιητικά ενώ στην περίπτωση του σχεδίου για εγκλήματα κατά της ειρήνης και της ασφάλειας της ανθρωπότητας δεν κατέληξε πουθενά. Επίσης δεν ανταποκρίθηκε σε αιτήματα κωδικοποίησης θεμάτων που ήταν προϊόντα αλλαγής του διεθνούς συστήματος (συντηρητισμός) με αποτέλεσμα να υποβαθμισθεί ο ρόλος της και σε κάποιες περιπτώσεις να ιδρυθούν άλλες επιτροπές σε αντικατάστασή της. Απουσιάζουν τέλος οι αποκαταστατικές διαδικασίες, που συμπληρώνουν τους κανόνες και τις αρχές και αποτελούν χαρακτηριστικό της διεθνούς συμφωνίας, εκφράζοντας έτσι τον ακραίο επιστημονισμό και αφήνοντας ασύνδετη την ουσία με την διαδικασία.

Τελικά στην σύμβαση της Βιέννης του 1969 για το δίκαιο των συνθηκών εισάγονται διαδικαστικοί κανόνες και έτσι ουσιαστικοί κανόνες όπως η ακυρότητα, ο τερματισμός, η αποχώρηση, η αναστολή της συνθήκης αποκτούν διαδικαστική αναφορά. Για παράδειγμα συγκεκριμενοποιείται η υποχρέωση αιτούντως κράτους να γνωστοποιήσει στα άλλα μέλη της συνθήκης το αίτημά του που αφορά τα ανωτέρω και τα μέτρα που προτίθεται να λάβει και να προσφύγει στους τρόπους ειρηνικής διευθέτησης του αρθρ.33 αν τα άλλα μέλη φέρουν αντίρρηση. Προβλέπεται επίσης στο άρθρο 66 εάν η διαφορά αφορά το *ius cogens* το δικαίωμα υποβολής της στο διεθνές δικαστήριο εκτός εάν τα μέλη συμφωνήσουν σε διαιτησία. Ίδια αποκαταστατική διαδικασία προβλέπεται και στην σύμβαση σχετικά με την διαδοχή κρατών αναφορικά με συνθήκες και με την ιδιοκτησία.

Μονομερείς

πράξεις

κρατών

Διακρίνονται

σε:

ΣΙΩΠΗΡΕΣ: Κατά το διεθνές δίκαιο η σιωπή σημαίνει παραδοχή και αναγνώριση ενέργειας τρίτου π.χ. στην περίπτωση της Δανίας και της Νορβηγίας η επέκταση της πρώτης στην Γροιλανδία ερμηνεύθηκε ως σιωπηρή παραδοχή, χωρίς όμως να είναι απόλυτο διότι όπως αποφάνθηκε το διαρκές δικαστήριο στην υπόθεση Πάλμας το

1928 ότι πρέπει να εξακριβωθεί ότι η σιγή έναντι ενέργειας τρίτου μπορεί να επηρεάσει τα δικαιώματά της και εξαρτάται από την φύση αυτών.

Και

ΡΗΤΕΣ:

- 1) εκείνες που δημιουργούν υποχρεώσεις (π.χ. υποσχέσεις, αναγνώριση κρατών)
- 2) εκείνες που επιβεβαιώνουν δικαίωμα (διαμαρτυρίες)
- 3) εκείνες με τις οποίες παραιτείται από δικαίωμα (παραίτηση)

ESTOPPEL: όταν ένα κράτος λαμβάνει θέση σε διεθνές επίπεδο και ένα άλλο στηριζόμενο σε αυτήν ενεργήσει, το πρώτο κράτος δεν δικαιούται να μεταβάλλει την στάση του, διότι έχει διεθνή ευθύνη.

έυεθρ στην ανοικτή θάλασσα (την εποχή που οι Ολλανδοί έπλεαν προς την Ινδία) και στηριζόμενος στην έννοια του φυσικού δικαίου (κανόνες συμπεριφοράς συμφυείς στην Ανθρώπινη φύση) δίδαξε , ότι μπορούν να διαμορφώνονται ρητά ή σιωπηρά κανόνες ηθελημένοι με διεθνείς συμφωνίες ή κατ' έθιμο.

Από την Αναγέννηση στον 20ο αιώνα

Ο Ελβετός Emeric de Vattel (18ος αιών) έθεσε το φυσικό δικαιο σε δευτέρα μοίρα (φραγμός στην απόλυτη εξουσία του μονάρχη) και έτσι τα πρωτεία του ηθελημένου(κανείς δεν υπάγεται κάπου παρά την θέλησή του) δικαίου (δηλαδή των κρατών που είχαν δύναμη) θα δεσπόσουν μέχρι τον 20ο αιώνα. Για τους Γερμανούς θεωρητικούς, όπως ο Hegel το κράτος ήταν εκφραστής των υπέρτατων αξιών του έθνους και συνεπώς δεν μπορεί να υπαχθεί σε καμμιά εξωτερική εξουσία. Για τον Jelinek (αυτοπεριορισμός) το διεθνές δικαιο είναι απόρροια της αυτοδέσμευσης του κράτους και όχι της επιβολής μιας συμπεριφοράς. Ο Triepel και κάποιοι Ιταλοί όπως ο Anzelotti και ο Cavallieri θεμελίωσαν τη θεωρία της σύμπτωσης βουλήσεων των κρατών στις διεθνείς τους σχέσεις έτσι ώστε το κράτος να μην υπακούει σε εξωτερικές ηθικές δυνάμεις.

Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο

Κατά τον μεσοπόλεμο κυριάρχησαν δύο θεωρίες:

- 1) του Κοινωνιολογικού Αποκλεισμού με κύριο εκπρόσωπο τον Scelle που θεώρησε το διεθνές δικαιο ως αναγκαιότητα με βάση την οποία τα κράτη όφειλαν αφενός να διατυπώσουν τους κανόνες και αφετέρου να τους τηρήσουν.
- 2) του Νορματιβισμού (η καθαρή θεωρία του Δικαίου) που προέβαλε το δικαιο ως σύνολο ιεραρχημένων κανόνων με την μορφή πυραμίδας (εσωτερικό + διεθνές δικαιο).

Σημαντικοί σταθμοί

Με την Οκτωβριανή επανάσταση τα κράτη της ανατολικής Ευρώπης και κυρίως η Σοβιετική Ένωση αναζήτησαν δικαίωμα με το οποίο θα δικαιολογούσαν τις ιδιαιτερότητες του συστήματος π.χ. την εθνικοποίηση περιουσιών. Στις διεθνείς τους σχέσεις υπερέτουν το συμβατικό δικαίωμα και επιφυλάχθηκαν για το εθνικό αλλά και για την ιδιαίτερη βούληση των Διεθνών Οργανισμών. Επίσης με το δόγμα Μπρέζνιεφ μπορούμε να πούμε ότι εισήγαγαν την αναίρεση της έννοιας του κυρίαρχου κράτους, αφού όποιο σοσιαλιστικό κράτος τολμούσε να παρεκκλίνει από την «γραμμή» των άλλων, τότε τα υπόλοιπα δικαιούνταν την ένοπλη επέμβαση για να το επαναφέρουν στην τάξη. Προωθήθηκαν όμως δύο μεγάλες εξελίξεις:

- 1) ενισχύθηκε η αρχή της αυτοδιάθεσης με το ψήφισμα 1514/60 του Ο.Η.Ε.
- 2) γενικεύθηκε το σινο-σοβιετικό σύμφωνο, περί ειρηνικής συνυπάρξεως κρατών με διαφορετικό καθεστώς με το ψήφισμα 2625/70 του Ο.Η.Ε.
- 3) στήριξε πρωτοβουλίες των νέων κρατών της Αφρικανικής της Ασιατικής και της Αμερικανικής Ηπείρου για την δημιουργία της νέας οικονομικής τάξης.

Ένας άλλος ουσιώδης παράγοντας της εξέλιξης του διεθνούς δικαίου ήταν η κατάρρευση της αποικιοκρατίας. τα κράτη αυτά που σιγά – σιγά έφτασαν τα 120 σε αριθμό προσπάθησαν να απαλλαγούν από τις δεσμεύσεις προς τις αποικιακές δυνάμεις (αρχή της tabula rasa) Επέμειναν δε στην προώθηση των αιτημάτων τους μέσα από τις διαδικασίες των Ηνωμένων Εθνών, διότι αφενός πετύχαιναν ταχύτητα και αφετέρου εκεί είχαν την πλειοψηφία. Το 1974 χάρη στην οικονομική κρίση, εμφανίζονται τα βασικά κείμενα:

- A) η διακήρυξη 3201 για μια νέα διεθνή οικονομική τάξη
 - B) η απόφαση 3281 για τα οικονομικά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών
- Επιδιώκεται έτσι μια Νέα Διεθνής Οικονομική Τάξη, η βασική αρχή της οποίας είναι αυτή της δικαιοσύνης (equity) από την οποία πηγάζουν:

- η αρχή της εθνικής κυριαρχίας
- η αρχή της ισότητας
- η αρχή της διεθνούς συνεργασίας
- η αρχή της αλληλεγγύης και του σεβασμού του διεθνούς δικαίου

Σκοπός της νέας τάξης είναι η μεταβολή των διεθνών οικονομικών σχέσεων και γι' αυτό έχει χαρακτήρα παρεμβατικό και προστατευτικό για τις υποανάπτυκτες χώρες π.χ. η αρχή της ισότητας αν δεν εφαρμοστεί δυναμικά δεν θα μπορέσει να αλλάξει το status quo. Οι αναπτυγμένες χώρες κατέβαλλαν προσπάθεια οι συζητήσεις να πραγματοποιούνται στους αντίστοιχους οργανισμούς (Δ.Ν.Τ., GATT κ.λπ) όπου διαθέτουν την πλειοψηφία ενώ οι υποανάπτυκτες στα πλαίσια του Ο.Η.Ε.. Οι συζητήσεις ακολούθησαν την οδό της συλλογικής διαπραγμάτευσης για προβλήματα όπως: η ενέργεια, τα βασικά προϊόντα, το διεθνές εμπόριο, το διεθνές νομισματικό

σύστημα. Τα αποτελέσματα είναι απογοητευτικά, καθώς οι μεγάλες δυνάμεις προέταξαν την αρχή της ομοφωνίας (consensus) πετυχαίνοντας να δεσμευθούν ελάχιστα.

Συνολικά το Ευρωπαϊκής προέλευσης διεθνές δίκαιο υπέστη τρεις μεταβολές:

- A) γεωγραφική με την ανεξαρτησία της Αμερικής
- B) ιδεολογική με την οκτωβριανή επανάσταση
- Γ) οικονομική με την δημιουργία των κρατών του τρίτου κόσμου (πλούσιοι - φτωχοί)